

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Frankrike – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2018

I. SAMMANFATTNING

Frankrike är ett demokratiskt samhälle och en rättsstat i vilken grundläggande fri- och rättigheter upprätthålls. Deklarationen om människans och medborgarens rättigheter antogs av Frankrikes nationalförsamling 1789 i samband med Franska revolutionen, som den första deklARATIONEN om mänskliga rättigheter antagen av en stat. Deklarationen ses som en föregångare till många av dagens konventioner om mänskliga rättigheter. Ett starkt engagemang för mänskliga rättigheter är således en del av det franska kulturarvet.

Samtidigt tas i Frankrike stor hänsyn till real- och säkerhetspolitiska intressen. De terroristattentat som drabbat Frankrike sedan 2015 har lett till en ökad politisk acceptans för alltmer långtgående åtgärder för att bekämpa terrorism, även i de fall detta inneburit inskränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna. En serie nya lagar rörande terrorismbekämpning har antagits sedan 2012 som bland annat möjliggör ökad övervakning/avlyssning, id-kontroller och olika former av rörelsebegränsningar för enskilda. Efter undantagstillståndet 2015 hade franska myndigheter utökade befogenheter att underställa misstänkta personer till exempel husarrest och husrannsakan. Dessa befogenheter infördes till en del i fransk lagstiftning. De utökade åtgärderna för att bekämpa terrorism har i praktiken i stor utsträckning inriktat sig mot personer i den franska muslimska befolkningen.

En intensiv debatt pågår i samhället om alltmer långtgående förbud mot att bära kläder som visar religionstillhörighet, såsom slöja, på allmänna platser. Antalet hatbrott mot den muslimska och judiska befolkningen ökade kraftigt mellan 2011–2015, för att sedan återigen minska 2015–2017, något som regeringen tillskrivit den miljardsatsning som gjorts för att bekämpa rasism, anti-semitism och all typ av diskriminering grundad på religion.

Personer tillhörande befolkningsgrupper såsom romer, resandefolk och invandrare från Nordafrika drabbas ofta av utanförskap och diskriminering. Flyktingars, inklusive ensamkommande barns, utsatta situation utgör ett problem.

Trots problem med utanförskap förblir Frankrike ett land med en överlag hög levnadsstandard, ett gott socialt skyddsnät, ett välutbyggt hälso- och sjukvårdssystem som är tillgängligt för alla och ett kostnadsfritt utbildningssystem. Ett ökande engagemang för att främja kvinnors rättigheter och samhällsposition har varit en märkbar tendens under senare år. Bland annat har andelen kvinnor i parlamentet och regeringen ökat kraftigt. År 2016 kriminaliserades sexköp i Frankrike. Lagen, som till stor del bygger på den modell som infördes i Sverige 1999, syftar till att motverka prostitution samt att ge ökat stöd till prostituerade.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Frankrike är en rättsstat med ett fungerande, oberoende rättssystem. Likheten inför lagen är fastställd i konstitutionen. Flera starka, oberoende institutioner bevakar statens upprätthållande av respekten för mänskliga rättigheter, inklusive den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (CNCDH), och ombudsmannen för mänskliga rättigheter. Franska domare utnämns av presidenten på förslag av justitieministern. En utnämnd domare är utsedd på livstid och kan endast avskedas genom en särskild disciplinär procedur. Myndighetsbeslut, även rörande näringslivsverksamhet, kan överklagas. Det är en lagstadgad rättighet i Frankrike att ta del av allmänna handlingar.

Korruption bland ämbetsmän är straffbart enligt lag. President- och parlamentsvalen under 2017 präglades av en debatt om förekomsten av

korruption och nepotism bland de folkvalda. Under sommaren 2017 antogs en ny antikorrupsionslag som till exempel förbjuder parlamentariker att anställa familjemedlemmar som parlamentsassistenter. I en aktuell rapport från *Transparency International France* bedöms dock åtgärderna inte vara tillräckligt långtgående. Frankrike hamnade 2017 på plats 23 av 180 länder på *Transparency Internationals* index över upplevd korruption, med ett värde på 70/100. Enligt *World Justice Project Rule of Law Index* fick Frankrike samma år ett värde på 0,74 och hamnade på plats 18 av 113 länder.

Rättssäkerhet

En rättvis rättegång garanteras i konstitutionen och en åtalad anses oskyldig till motsatsen bevisas. En lagstadgad möjlighet till rättshjälp finns. Domstolsförhandlingar är offentliga (förutom där minderåriga står åtalade) och leds av en eller tre domare.

FN:s specialrapportör för mänskliga rättigheter och terrorismbekämpning uttryckte i samband med ett besök i Frankrike i maj 2018 oro över att de långtgående antiterroristlagar som antagits under senare år innehåller ett otillräckligt skydd för enskilda som misstänks för terrorismrelaterad brottslighet. *Amnesty International* konstaterar att många beslut om åtgärder med koppling till terrorismbekämpning bygger på sekretessbelagda underrättelseuppgifter vilket försvårar för enskilda att få information om vad man anklagas för, liksom att överklaga. FN:s kommitté mot tortyr rekommenderade i en rapport i juni 2016 att en anhållen persons rätt att få tillgång till en advokat regleras i lag. Rättsväsendet i Frankrike har problem med långa väntetider. Den europeiska kommissionen för effektivitet inom rättsväsende konstaterar i en rapport 2016 att brottmålsprocesser i snitt förlängts från 636 dagar 2012 till 666 dagar 2014.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

CNCDH uttrycker en oro för att de senare årens förstärkning av polisens faktiska befogenheter rörande terrorismbekämpning kan leda till ökad straffrihet inom poliskåren vid överträdelser. Ett exempel är övervåld i samband med id-kontroller där de drabbade, enligt CNCDH, i praktiken

har svårt att utkräva ansvar. FN:s kommitté mot tortyr framförde i juni 2016 kritik mot bristen på information om hur klagomål från enskilda rörande övervåld följs upp samt det begränsade antalet fällande domar och orimligt lätta påföljder som utdömts till poliser som gjort sig skyldiga till överträdelser.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Frankrike är en konstitutionell demokrati med ett flertal politiska partier representerade i parlamentet. Landet har en folkvald president som statsöverhuvud samt en premiärminister som är ansvarig inför parlamentet. Det franska statsskicket ger stor makt till presidenten i förhållande till regeringen och parlamentet och innebär en stark centralstyrning av administrationen. Parlamentet är uppdelat i två kamrar: nationalförsamlingen och senaten. Presidenten och nationalförsamlingen väljs i direkta val för fem år. Senaten väljs i indirekta val för sex år. Valen i Frankrike är öppna och fria. Valdeltagandet i det senaste presidentvalet 2017 var cirka 75 procent, det lägsta på nästan 50 år. I det senaste valet till Nationalförsamlingen 2017 var deltagandet 49 procent. För att vara valbar i presidentvalet och valet till nationalförsamlingen måste man vara fransk medborgare och ha fyllt 18 år och till senaten 24 år.

Regeringen bestod i juli 2018 av 20 ministrar, elva kvinnor och nio män. I nationalförsamlingen är för närvarande 227 av totalt 577 ledamöter kvinnor (motsvarande 39 procent). I senaten är 110 av totalt 348 senatorer kvinnor (motsvarande 32 procent).

Det civila samhällets utrymme

En mängd nationella och internationella civilsamhällsorganisationer finns representerade i Frankrike. Dessa organisationer tillåts verka fritt och publicera sina rapporter och rekommendationer utan restriktioner från regeringens sida.

De senaste årens skärpta lagstiftning rörande terrorismbekämpning och nationell säkerhet, anses inte ha haft några konsekvenser för det civila

samhällets möjligheter att verka fritt. Regeringen samverkar nära med civila samhällets företrädare.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Såväl den franska konstitutionen som lagen förbjuder tortyr. Militären och polisen respekterar i huvudsak mänskliga rättigheter, inklusive förbudet mot tortyr, i sin yrkesutövning, men det förekommer rapporter om överträdelser. FN:s kommitté mot tortyr noterade i en rapport i juni 2016 att uppgifter förekom om övervåld från polisen, även fall där sådant våld lett till allvarlig skada eller dödsfall. Under 2016 fick flera fall rörande övervåld i samband med polisingripanden uppmärksamhet i fransk media, exempelvis ett fall där en ung man oförklarligt avled och ett annat fall där en man skadades allvarligt av polisen vid en misstänkt våldtäkt. Enligt organisationen *Action des crétiens pour l'abolition de la torture* omkom 26 personer och 51 personer skadades allvarligt i samband med polisingripanden under perioden 2005–2015. I ett yttrande från februari 2017 kritiserar CNCDH de utökade möjligheter att använda tjänstevapen som polisen fått enligt den antiterroristlagstiftning som antogs i november samma år.

Frankrike har under de senaste åren deltagit aktivt i den internationella koalitionen mot Daesh i Syrien och Irak, vilket även omfattat insatser som riktat sig mot franska medborgare som anslutit sig till Daesh. Enligt medieuppgifter ska Frankrike bland annat specifikt ha stöttat militära operationer för att spåra och döda ett antal namngivna franska jihadister i Irak. Likartade insatser har bekräftats offentligt av Frankrikes tidigare president Hollande, som förklarat att varje namn måste godkännas av presidenten själv. I sin egen bok "Les leçons du pouvoir" beskriver Hollande att han beordrat ett attentat med syfte att eliminera en av fransk militär lokaliserad terrorist utomlands.

Olika internationella instanser har under lång tid uttryckt oro över situationen i franska fängelser. Situationen har förvärrats de senaste åren. Enligt officiell statistik från den franska kriminalvårdsmyndigheten fanns 82 663 frihetsberövade i franska fängelser och häkten i maj 2018, vilket

innebär en överbeläggning med cirka 28 procent. FN:s kommitté mot tortyr framhöll i en rapport i juni 2016 de dåliga fysiska förhållandena i vissa fängelser när det gäller grundläggande hygien och sanitet, men även vad gäller förekomsten av våld mellan fångar. Kommittén pekade också på den höga självmordsfrekvensen i fängelser och uppmanade Frankrike att vidta åtgärder för att förbättra tillgången till psykiatrisk vård för de intagna.

Människohandel är förbjuden enligt fransk lag och kan leda till fängelse mellan sju år och livstid. Frankrike är dock ett transit- och destinationsland för människohandel för sexuella ändamål och tvångsarbete, framför allt för personer från Östeuropa, Väst- och Nordafrika, Asien och Karibien. Antalet barn som utsätts anses ha ökat under senare år. Heltäckande statistik angående människohandel samlas dock inte in av franska myndigheter. Offer för människohandel som samarbetar med polisen kan få socialt stöd och provisoriskt uppehållstillstånd. Det förekommer uppgifter om kvinnor och barn som utsätts för slaverilikhande förhållanden, framför allt i fall där familjer tagit med släktingar från länder utanför Europa för att arbeta i deras hushåll. Den franska regeringen uppskattar att majoriteten av de prostituerade i Frankrike sannolikt är utsatta för människohandel. Frankrike antog i april 2016 en ny prostitutionslagstiftning som förbjuder sexköp och koppleri.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet enligt den franska konstitutionen.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Den franska konstitutionen och lagstiftningen förbjuder godtyckligt frihetsberövande. Dessa bestämmelser respekteras i allmänhet. Sedan 2012 har sex nya antiterroristlagar antagits i Frankrike som gradvis utökat myndigheternas befogenheter att övervaka, kontrollera och begränsa rörelsefriheten för personer som misstänks utgöra en risk för allmän säkerhet och ordning. Efter terroristattentaten i Paris i november 2015 infördes undantagstillstånd i Frankrike som hävdes först i november 2017. I samband med att undantagstillståndet hävdes infördes en del av polisens utökade befogenheter i ordinarie lagstiftning, inklusive när det

gäller övervakning och kontroll av misstänkta, men med en tydligare rättslig reglering av processen.

Under undantagstillståndet satt som mest över 400 personer, identifierade som radikaliserade, i husarrest. I maj 2018 var 35 personer fortfarande föremål för husarrest och olika former av inrikes resebegränsningar. Efter terroristattentaten 2015 utfärdade regeringen också flera nya förordningar som förbjuder resor utomlands i syfte att begå terroristhandlingar. Enligt *Amnesty International* och *Human Rights Watch* har beslut om husarrest, rörelsebegränsningar och identitetskontroller vid upprepade tillfällen riktats mot enskilda personer på vaga grunder. Enligt CNCDH drabbas pojkar med invandrarbakgrund från Nordafrika i stor utsträckning oproportionerligt av id-kontroller och kroppsvisiteringar, bland annat i direkt anslutning till skolor.

Problem med långa häktningstider förekommer. Förra året beräknade regeringen att cirka 26 procent av fångarna i franska fängelser väntade på domstolsförhandlingar. Frågan om anhänganden i Frankrike har varit föremål för mycket debatt. Enligt nuvarande regler är den maximala tiden för anhållande ett dygn, med möjlighet till ytterligare ett dygn. Det finns dock en rad undantag, bland annat vad gäller terroristbrott och narkotikabrott, där en person kan anhållas upp till fyra dygn utan rättslig prövning eller tillgång till advokat.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och tryckfrihet skyddas i konstitutionen. Frankrike har sedan 1881 en pressfrihetslag. Terroristattentaten mot satirtidningen Charlie Hebdo i januari 2015 resulterade i en omfattande debatt om balansgången mellan yttrandefrihet och respekten för olika religiösa inriktningar.

Enligt fransk lag är hets mot folkgrupp och sexuella minoriteter straffbart. Uppmaning till diskriminering av personer på grund av kön, sexuell läggning, etnicitet eller funktionsnedsättning är förenat med bötes- och fängelsestraff. När det gäller yttrandefrihet och religion anses dock yttrandefriheten överordnad. De senaste årens terroristattentat har lett till en ökad diskussion om behovet av åtgärder mot personer som sprider hatpropaganda eller uppmanar till terrorism. Det är straffbart att

uppmåna till särskilt allvarliga brott, såsom mord, våldtäkt och terrorism. Enligt *Amnesty International* har flera hundra personer under de senaste åren dömts för anstiftan till terrorism. Ett antal webbsidor och sociala nätverk som förespråkar terrorism har också stängts ner.

Frankrike intog plats 33 av 180 rankade länder på *Reportrar utan gränsers* index över pressfrihet i världen 2018 med ett värde på 21,87. Omkring 85 procent av Frankrikes befolkning har tillgång till internet i hemmet.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Föreningsfrihet garanteras i fransk lagstiftning. Att bilda fackföreningar är inte förknippat med några särskilda tillstånd eller krav. Fackföreningar utövar sin verksamhet fritt. Efter att undantagstillståndet 2015–2017 upphävdes finns inga begränsningar av demonstrations- och mötesfriheten. Enligt *Amnesty International* har dock enskilda individer i ett tiotal fall under 2016–2017 på vaga grunder förhindrats av myndigheterna att delta i demonstrationer.

Religions- och övertygelsefrihet

Principen om den sekulära staten (*la laïcité*) är en hörnsten i den franska republiken. Enligt denna princip gäller religions- och samvetsfrihet i Frankrike liksom en strikt uppdelning mellan den religiösa och politiska sfären. Uttolkningen av principen har varit mycket omdebatterad under senare år, inte minst med anledning av alltmer långtgående förbud mot religiösa symboler i det offentliga rummet. Förbuden har i praktiken framför allt riktat in sig mot den muslimska delen av befolkningen.

Sedan 2004 är det förbjudet att bära kläder eller symboler som tydligt visar religionstillhörighet i statliga skolor, såsom slöja, kippa eller stora kors. Ett generellt förbud mot att ”täcka ansiktet på offentliga platser” antogs 2010. Bärande av niqab och burka är således inte tillåtet på gator, marknader och allmänna transporter, men inte heller i privata kontorsbyggnader. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter har kritiserat Frankrike för förbudet mot religiösa symboler i skolan liksom förbudet mot ansiktsslöja med hänvisning till att förbuden strider mot religionsfriheten. Europadomstolen bedömde dock i ett beslut i

november 2015 att avskedande av en socialarbetare mot bakgrund av att hon bar huvudduk inte kunde anses utgöra ett brott mot religionsfriheten. Ett fåtal moskéer har under de senaste åren stängts då de ansetts sprida hatpropaganda. Statlig finansiering av trossamfund är mycket begränsad och omgärdad av strikta regler med hänsyn till statens neutralitet i religions- och trosfrågor. President Macron har tagit initiativ till att upprätta en närmare dialog mellan den franska staten och de religiösa samfundet i Frankrike, inte minst det muslimska samfundet.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Frankrike har ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner. Antalet fackanslutna är åtta procent. Strejkrätten är väl underbyggd i lag och arbetstagare kan utöva sin strejkrätt med undantag för när sådant deltagande utgör en allmän fara.

En rapport från FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor 2016 pekar på de svårigheter som kvinnor från minoriteter möter på arbetsmarknaden. Kvinnor tjänar i genomsnitt 73 procent av männens lön. Löneklyftorna mellan könen, speciellt gällande högre utbildningsnivåer, är större än genomsnittet i Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD).

Minimilönen är 9,88 euro per timme sedan januari 2018, vilket är avsett att motsvara en skälig levnadsstandard. Undantagna från regeln om minimilön är särskilda anställningar, såsom praktiktjänstgöringar och statligt subventionerade arbeten. Den officiella arbetsveckan är 35 timmar. Företag kan förhandla med sina anställda om olika ersättningsalternativ och på så sätt öka antalet arbetsdagar per år eller arbetstimmar per vecka. Frankrike har låg arbetskraftsinvandring bland icke EU-medborgare.

I mars 2018 var arbetslösheten 8,9 procent. För kvinnor var arbetslösheten samma månad marginellt högre än för män med 9,3 procent jämfört med 8,8 procent för männen. Ungdomsarbetslösheten i åldersgruppen 16–24 år var samtidigt omkring 22 procent.

Regeringen arbetar aktivt för att främja hållbart företagande. Till exempel finns en ambassadör för bioetik och företagens sociala ansvar och lagstiftning som stödjer hållbart företagande. Sedan 2017 är moderföretag och större leverantörer enligt lag skyldiga att förhindra allvarliga brott mot mänskliga fri- och rättigheter, hälsa, säkerhet och miljö inom ramen för sin egna och underleverantörers aktiviteter. En förundersökning pågår sedan 2017 mot cementföretaget Lafarge för att ha utbetalat 13 miljoner euro till Daesh i Syrien under perioden 2011–2015 för att kunna fortsätta med sin verksamhet i områden som kontrollerades av Daesh.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Frankrike har ett väl utbyggt hälsovårdssystem som är tillgängligt för alla. Detta inkluderar god tillgång till avgiftsfri sjuk- och hälsovård för sexuell och reproduktiv hälsa, även för ungdomar över 15 år. Kvinnor har rätt till abort fram till tolfte veckan efter befruktning och om det finns medicinska skäl som innebär en risk för kvinnans liv får aborter genomföras efter denna gräns. Enligt ombudsmannen för mänskliga rättigheter förekommer dock uppgifter om diskriminering av kvinnor av utländsk härkomst när det gäller till exempel tillgång till abort.

Den franska sjukvården rankas som en av de bästa i världen, även om effektiviteten i vården anses ha sjunkit de senaste åren. Kostnaderna för sjukvårdssystemet var 11,5 procent av BNP 2014. Den beräknade medellivslängden är 79,5 år för män och 85,3 år för kvinnor. År 2015 var barnadödligheten under fem års ålder 3,9 av 1 000 födda barn och mödradödligheten åtta av 100 000 förlossningar (där barnet föddes levande). Sexualundervisning i skolan genomförs sedan 1973 om cirka 30–40 timmar för åldrarna 15–16 år.

Rätten till utbildning

Den franska utbildningsplikten sträcker sig från 6–16 års ålder och gäller såväl franska som utländska barn som vistas i landet. Även asylsökande och barn som saknar uppehållstillstånd har rätt till utbildning. Offentlig skolgång är i stort sett kostnadsfri. Vissa skolor tar dock ut mindre avgifter. Statligt understöd utgår till såväl offentliga som privata skolor som tecknat avtal med staten. Cirka 83 procent av alla elever gick i

offentliga skolor 2012. För de universitet och lärosäten som tar ut avgifter finns vid behov medel att söka. Allt fler ungdomar går ut grundskolan, men 150 000 unga lämnar fortfarande skolan varje år utan slutbetyg. Läs- och skrivkunnigheten i Frankrike uppgår till 99 procent.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Den franska levnadsstandarden är generellt sett god. Runt 13 procent av befolkningen beräknas leva under fattigdomsgränsen, som är satt till en inkomst på 1 015 euro per månad. Av dessa är 42 procent personer under 25 år. Nio av de tio fattigaste kommunerna ligger i Paris förorter.

Inkomstskillnader mellan olika grupper förklaras i stor utsträckning av utbildningsnivå och yrkesbakgrund. Frankrike placerade sig 2017 på plats 24 av 189 länder i UNDP:s index för mänsklig utveckling.

Bristen på bostäder, hemlöshet och framväxten av olika former av illegala bosättningar har under senare år varit ett ökande problem framför allt i Paris. Regeringen har utsett en särskild samordnare för skälig boendestandard som hjälper kommunerna att utarbeta handlingsplaner mot hemlöshet, inklusive vid rivning av illegala bosättningar. I Paris beräknas minst 28 000 vara hemlösa, varav många är migranter.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Ett omfattande rättsligt ramverk och effektiva institutioner finns för att säkerställa respekten för kvinnors mänskliga rättigheter. Ett ökande engagemang inom de politiska partierna och samhället i stort för att främja kvinnors rättigheter och samhällsposition har varit en tydlig tendens under de senaste åren. President Macron har framhållit insatser för kvinnors rättigheter som en tydlig prioritering.

Våld mot kvinnor är ett uppmärksammat problem i det franska samhället. Under 2016 beräknades 225 000 kvinnor ha utsatts för våld i hemmet. Antalet fall av dödsmisshandling av kvinnor har sjunkit under senare år. Under 2016 avled dock fortfarande sammanlagt 123 kvinnor som en följd av våld i hemmet. Enligt den nationella ombudsmannen för mänskliga

rättigheter är ett problem att många kvinnor fortfarande inte anmäler att de utsatts för våld. Under 2016 beräknas att endast en av fem utsatta gjort en anmälan.

Lagstiftningen mot sexuella trakasserier och sexuellt våld har under de senaste åren gradvis skärpts. En ny lag rörande sexuellt och sexistiskt våld antogs i maj 2018 i Nationalförsamlingen. Regeringen lanserade också under 2017 den femte franska handlingsplanen för att bekämpa våld mot kvinnor. För att underlätta anmälan av brott rörande våld, övergrepp och trakasserier kommer ett nytt system införas som innebär att anmälningar kan göras via en telefonlinje hos polisen som är öppen dygnet runt.

Våldtäkt är straffbart, även inom äktenskapet, och ger minst 15 års fängelse. Antalet anmälningar av våldtäkt och sexuella trakasserier har ökat under de senaste åren i Frankrike, sannolikt bland annat till följd av en ökande medvetenhet i samhället. Under 2017 anmäldes cirka 14 300 våldtäkter av kvinnor, en ökning med 12 procent jämfört med 2016.

Fransk lag förbjuder könsstympning, som definieras som våld som medför stympning eller permanent funktionsnedsättning. Franska socialdepartementet uppskattade 2014 att 20 000 kvinnor utsatts eller riskerade att utsättas för könsstympning. Majoriteten av kvinnorna var nyligen invandrade från Afrika söder om Sahara och ingreppet hade utförts i ursprungslandet.

Nationalförsamlingen är alltmer aktiv när det gäller att driva på den franska jämställdhetspolitiken. Utrikesutskottet i Nationalförsamlingen publicerades till exempel i april 2018 en rapport med 100 förslag för att lansera en fransk feministisk diplomati, inspirerad bland annat av Sverige.

Barnets rättigheter

Vissa former av kroppslig bestraffning av barn är fortfarande tillåtna enligt fransk lagstiftning. En debatt pågår sedan flera år i Nationalförsamlingen om att införa ett totalförbud av barnaga, men något beslut har hittills inte fattats. FN:s kommitté för barnets rättigheter kritiserade under 2016 Frankrike för avsaknaden av officiell statistik och övergripande strategi för att bekämpa våld mot barn i hemmet.

Kommittén hänvisade till uppgifter som tyder på att två barn per dag dör i Frankrike som en följd av våld i hemmet, och återupprepade sin tidigare rekommendation till Frankrike att förbjuda alla former av barnaga i hemmet, skolan eller i andra former av barnomsorg.

Minderåriga är straffmyndiga från 13 års ålder. FN:s kommitté för barnets rättigheter uppmanade i februari 2016 Frankrike att etablera en minimiålder över 13 år för straffrättsligt ansvar och att sluta behandla barn över 16 år som vuxna, även vid inblandning i våldsam extremism. I januari 2018 fanns 783 minderåriga intagna i franska fängelser, varav cirka 75 procent inte var dömda utan satta i tillfälligt förvar. CNCDH och ombudsmannen för mänskliga rättigheter har kritiserat den allt hårdare lagstiftningen mot ungdomsbrottslingar, inte minst mot unga misstänkta för våldsam extremism. För mål som rör minderåriga finns särskilda instanser med specialiserade domare och åklagare. Under senare år har dock ungdomsbrottslingar allt oftare dömts i det ordinarie rättssystemet.

En utmaning när det gäller att säkra respekten för barns rättigheter i Frankrike rör barn från marginaliserade grupper. FN:s kommitté för barnets rättigheter uppmärksammade i en rapport i februari 2016 förekomsten av diskriminering och stigmatisering av romska barn. Enligt en studie av *European Roma Rights Center* (2014) gick mindre än hälften av intervjuade romska barn från sex olika bosättningar i skolan, trots att lagen kräver att kommuner ska ge alla barn mellan 6–16 år tillgång till utbildning.

Fransk lagstiftning förbjuder tvångsäktenskap. Cirka 70 000 barn mellan tio och 18 års ålder beräknas dock fortsatt riskera att bli offer för påtvingade äktenskap, framför allt barn med afrikansk eller asiatisk bakgrund. Regeringen vidtar aktiva åtgärder för att komma tillrätta med problemet.

Enligt CNCDH har en ökning av antalet minderåriga offer för människohandel kunnat noteras under de senaste åren, framför allt när det gäller barn från Nigeria, Marocko, Afghanistan och Kina. CNCDH pekar på bristen av officiell statistik över minderåriga som utsatts för människohandel.

Antalet anmälda våldtäkter mot barn har ökat under senare år och uppgick 2016 till cirka 15 900 fall. Lagstiftningen rörande våldtäkt och sexuellt utnyttjande av minderåriga skärptes sommaren 2018 med målsättningen att etablera en hårdare rättstillämpning. Den nya lagen innebär att det idag är lättare att åtala vuxna för våldtäkt och sexuellt utnyttjande av barn under 15 år. Enligt tidigare lagstiftning behövdes tvång i någon form påvisas för att handlingen skulle kunna betraktas som våldtäkt. Med den nya lagen räcker det att en vuxen utnyttjat en minderårigs utsatthet för att samlaget ska kunna betraktas som våldtäkt. Preskriptionstiden för sexualbrott höjdes också i samband med den nya lagen från 20 till 30 år efter att målsäganden blivit myndig.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Principen om den sekulära franska staten och den historiska definitionen av Frankrike som en "odelbar republik" (som inte gör någon åtskillnad mellan sina medborgare) har som följd att landet inte erkänner minoriteter. Statistik som omfattar uppgifter om franska medborgares ras, ursprung eller religion får inte förekomma. Frankrike är samtidigt hem till det största antalet muslimska och judiska invånare i Europa. Enligt inofficiella beräkningar uppgår Frankrikes muslimer till cirka 10 procent av befolkningen, motsvarande 5–6 miljoner personer, och den judiska befolkningsgruppen till 500 000–600 000 personer. Runt 200 000 romer beräknas vara bosatta i landet.

Det är enligt lag förbjudet att diskriminera en person på grund av etnisk eller religiös tillhörighet. Diskriminering av personer från Nordafrika, romer och andra etniska grupper utgör dock alltjämt ett problem i Frankrike. Under 2018 mottog den franska ombudsmannen för mänskliga rättigheter 5 405 diskrimineringsfall, varav cirka 18 procent rörande diskriminering på grund av etniskt ursprung. CNCDH konstaterar att det skärpta säkerhetsläget i Frankrike inneburit att den muslimska delen av befolkningen drabbats oproportionerligt av åtgärder såsom ökade identitetskontroller, visiteringar och husarrest. Antalet anmälningar om diskriminering har inte ökat i någon större utsträckning, men ombudsmannen konstaterar att detta i sig återspeglar ett omfattande

utanförskap för den berörda gruppen. Ett lågt förtroende för myndigheterna resulterar i att få personer väljer att anmäla diskriminering och övergrepp.

Efter att under flera år ha ökat, minskade antalet hatbrott med rasistiska motiv under 2016 och 2017. År 2017 gjordes 950 anmälningar. CNCDH uttrycker samtidigt oro för att andelen våldsamma hatbrott ökade med 11 procent under 2017. År 2017 registrerade det franska inrikesdepartementet 311 antisemitiska incidenter. Flera uppmärksammade mord och terroristattentat mot judiska medborgare har utförts i Frankrike sedan 2013. I januari 2015 dödades fyra judiska medborgare och fyra skadades allvarligt i ett attentat mot en judisk mataffär i Paris. I april 2017 mördades en äldre judisk kvinna i sitt hem med antisemitiska motiv. Enligt inrikesdepartementet anmäldes 121 anti-muslimska incidenter under 2017, en minskning med 35 procent jämfört med 2016.

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering och FN:s högkommissionär för mänskliga rättigheter har kritiserat Frankrike för hanteringen av den romska minoriteten. Behovet av att förbättra romernas tillgång till hälsovård, utbildning, bostäder och sysselsättning har särskilt uppmärksammats, liksom vikten av insatser för att motverka stigmatisering och hatpropaganda. Enligt civilsamhälleorganisationer som *European Roma Rights Center* och *Human Rights League* ökade antalet tvångsflyttningar av romer under 2017 i Frankrike. Under året tvångsflyttade över 11 000 romer och ytterligare över 2 000 personer beräknas ha lämnat sina bosättningar efter påtryckningar från franska myndigheter. På grund av de begränsade alternativa boendemöjligheterna flyttade dessa personer ofta in i nya läger efter att de tidigare bosättningarna rivits.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

International Lesbian and Gay Associations Europe placerar i sitt senaste index Frankrike på nummer sex av 49 europeiska länder vad gäller hbtq-personers rättigheter. Diskriminering på grund av sexuell läggning är förbjuden på arbetsmarknaden, på bostadsmarknaden och inom den

offentliga sektorn. Våldsbrott på grund av en persons sexuella läggning utgör en försvårande omständighet och uttalanden och bilder i media som uttrycker homofobi är förbjudna. Antalet rapporterade fall av hatbrott mot homosexuella i form av misshandel uppgick 2016 till 121 fall. Organisationen *SOS Homophobia* rapporterade 1 341 fall av homofoba handlingar under 2016.

Hbtq-personer, framför allt homosexuella män, har en synlig roll inom kultursfären, men förekommer också inom den politiska världen. Frankrike tillåter sedan 2013 samkönade äktenskap och adoption för samkönade par.

Transpersoner har sedan 2017 rätt att byta juridiskt kön utan att behöva erhålla en medicinsk diagnos, genomgå könskorrigering operationer eller sterilisering. Frankrike var första land i världen 2009 att sluta klassificera transexualism som en mental sjukdom.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Under 2017 sökte drygt 100 000 personer asyl i Frankrike. Enligt fransk lag ska flyktingstatus ges till individer som har skäl till rädsla för förföljelse på grund av social grupp, religiös eller politisk tillhörighet eller på alternativ skyddsgrund såsom risk för att utsättas för dödsstraff, tortyr eller för att skadas i internationell väpnad konflikt.

Nationalförsamlingen godkände i april 2018 ett lagförslag som är avsett att förkorta asylprocessen, bland annat genom en reducerad tidsfrist för att lämna in asylansökan och för att överklaga beslut om avslag. Vissa villkor för flyktingar förbättras, såsom möjlighet till familjeåterförening för ensamkommande barn med både föräldrar och syskon. Hanteringen av asylsökanden som bedöms sakna asylskäl skärps samtidigt med den nya lagen. Att ta sig över gränsen till Frankrike utan tillstånd är enligt lagförslaget straffbart med ett års fängelse och antalet dagar som migranter kan sättas i förvar i väntan på avvisning fördubblas till 90 dagar. Lagförslaget träder i kraft i september 2018. FN:s kommitté mot tortyr pekade redan i juni 2016 i en rapport på risken för att en alltför snabb handläggning av asylansökningar kan leda till en ofullständig bedömning

av riskerna för att en asylsökande utsätts för tortyr eller kränkande behandling vid avvisning.

Den nationella ombudsmannen för mänskliga rättigheter lyfte i sin årsrapport för 2017 fram den svåra situationen för ensamkommande barn. CNCDH konstaterar också i sin rapportering att ett stort antal ensamkommande barn befinner sig i Calais, Paris och vid den fransk-italienska gränsen utan att franska myndigheter vidtagit några åtgärder för att omhänderta dem. Enligt CNCDH förekommer det att ensamkommande barn utan vidare åtgärd återsänds från Frankrike till Italien efter att ha tagit sig över gränsen.

Bostadssituationen för många flyktingar och migranter i Frankrike utgör ett problem. Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter kritiserade i februari 2015 Frankrike för att endast 35 procent av de asylsökande ges plats på boendecentra, i lägenhet eller i ett tillfälligt akutboende. Franska myndigheter förhindrar sedan 2016 migranter från att samlas på lägerplatser längs kusten nära tunneln under Engelska kanalen genom återkommande rivningar av migranternas tält. År 2017–2018 har flera tältläger etablerats i utkanten av Paris innerstad där tusentals migranter lever under svåra förhållanden. Myndigheterna har vid flera tillfällen rivit dessa läger och slussat migranterna vidare för registrering och tillfälligt boende på andra platser.

Papperslösa personer har enligt lag tillgång till gratis skola och sjukvård, men har inte rätt att arbeta.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konstitutionen förbjuder diskriminering av personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden, inom skolväsendet, inom sjukvården eller i annan offentlig verksamhet. Enligt lag måste byggnader, skolor och arbetsplatser vara tillgängliga för personer med funktionshinder. Regeringen beräknar dock att endast cirka 40 procent av dessa anläggningar har tillgänglighetsanpassats hittills. Enligt fransk lagstiftning ska andelen anställda med funktionsnedsättning vara minst sex procent i företag med fler än 20 anställda. På grund av administrativa svårigheter föredrar dock många företag att istället betala en summa till

en särskild fond, vilket enligt lagen är en möjlighet. Resultatet är att andelen anställda med funktionsnedsättning i den privata sektorn endast var 3,4 procent 2015. Andelen personer med funktionsnedsättning i offentlig förvaltning är än lägre. I november uppgick arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning till 19 procent. Barn till personer med funktionsnedsättning har rätt till undervisning i den skola som ligger närmast hemmet och rätt till specialundervisning.

Europarådet kritiserade 2013 Frankrike för att inte uppfylla sina pedagogiska skyldigheter gentemot barn med autism. Enligt uppgifter från civilsamhällsorganisationer deltar endast 20 procent av sammanlagt 80 000–100 000 autistiska barn i Frankrike i undervisning i skolan. En ny nationell strategi rörande autism presenterades i april 2018 för perioden 2018–2022. Strategin fokuserar särskilt på att främja autistiska barns skolgång.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Frankrike

Ett stort antal internationella och nationella organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter finns representerade i Frankrike. Organisationerna arbetar både med situationen för mänskliga rättigheter i Frankrike och runt om i världen.

Frankrike tar regelbundet emot besök av FN:s specialrapportörer och samarbetar aktivt med FN. I maj 2018 tog Frankrike emot besök av FN:s rapportör för mänskliga rättigheter och terrorismbekämpning, i november 2017 genomfördes ett besök av FN:s rapportör för rätten till privatliv och i oktober 2017 besökte rapportören för funktionshindrades rättigheter Frankrike.

Den senaste granskningen av Frankrike i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) ägde rum i januari 2018. Frankrike deltar mycket aktivt i arbetet med UPR och förberedde en detaljerad nationell rapport inför granskningen.

VIII. Ratificering av centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1980. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1984 respektive år 2007.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1980. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades 2015.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1971.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1983. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2000.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1986. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2008.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2003. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2003.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2010.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* ratificerades år 2008.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1954. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1971.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2000.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR)* ratificerades år 1974.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the protection of National Minorities*, har inte undertecknats.

Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, har inte ratificerats.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen), *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, ratificerades år 2014.